

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
кафедра Античності, Середньовіччя та історії України домодерної доби**

ЗАТВЕРДЖУЮ
в.о. декана факультету історії та
міжнародних відносин
доц. Віталій АНДРЕЙКО
« 01 » _____ 07 _____ 2022 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ІСТОРІЇ**

Рівень вищої освіти: **магістр**
Галузь знань: **03 Гуманітарні науки**
Спеціальність: **032 Історія та археологія**
Освітня програма: **Історія**
Статус дисципліни: **обов'язкова**
Мова навчання: **українська**

Ужгород – 2022

Робоча програма навчальної дисципліни: **«Актуальні проблеми середньовічної історії»** для здобувачів вищої освіти галузі знань **03 Гуманітарні науки**, спеціальності: **032 Історія та археологія**, освітньої програми: **Історія** (денна та заочна форми навчання).

Розробник: Андрусак Я.Я., доцент кафедри Античності, Середньовіччя та історії України домодерної доби факультету історії та міжнародних відносин ДВНЗ «УжНУ».

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри *Античності, Середньовіччя та історії України домодерної доби* протокол № 11 від «10» травня 2022 р.

Завідувач кафедри доц. Ігор ЛІХТЕЙ

Схвалено науково-методичною комісією факультету історії та міжнародних відносин протокол № 8 від «22» червня 2022 р.

Голова науково-методичної комісії доц. Світлана МИШКО

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів: 4,0	Рік підготовки:	Рік підготовки:
Загальна кількість годин: 120	1	1
Кількість модулів: 2	Семестр:	Семестр:
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 48 (28 / 20) самостійної роботи студента – 72 (30 / 42)	2	2
	Лекції:	
	32 (20 / 12)	10
	Практичні (семінарські):	
	16 (8 / 8)	4
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	72 (30 / 42)	106

1. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета дисципліни – актуалізація опорних знань з основних тематичних проблем, що вивчалися студентами на предметах: «Основи історичної географії та демографії», «Всесвітня історія (доба середньовіччя)», «Історія ЦЄ (доба середньовіччя)», «Культура ЦЄ (доба середньовіччя)» та інших; акцентування уваги студентів на спірних питаннях середньовічної історії, що сприяє вихованню критичного підходу до пройденого ними упродовж попередніх років навчання матеріалу.

Знання дисципліни передбачає вміння збирати, систематизувати, аналізувати інформацію історичного характеру та використовувати її на практиці. Опрацювання історичних джерел та практичні види роботи спонукатимуть студентів до логічного мислення, критичного аналізу теоретичного матеріалу та історичних джерел. Оволодіння дисципліною передбачає пізнання політичних, соціально-економічних та культурно-релігійних процесів. Програма навчального курсу розрахована на вивчення і засвоєння конкретного матеріалу по історії Середньовіччя (III–XVII ст.).

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти відповідної спеціальності таких компетентностей:

- Інтегральна компетентність* – здатність розв'язувати складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері історії та археології.
- загальні компетентності (ЗК):*
  - здатність до абстрактного мислення, аналізу, синтезу (ЗК – 1);
  - здатність працювати автономно (ЗК – 2);
  - здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК – 3);
  - здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності) (ЗК – 5);
  - здатність працювати у міжнародному контексті (ЗК – 6);
  - здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт (ЗК – 7);
  - цінування та повага різноманітності та мультикультурності (ЗК – 8);
  - здатність приймати обґрунтовані рішення (ЗК – 9);

- здатність діяти соціально відповідально та з усвідомленням громадянської позиції (ЗК – 10);
  - здатність до комунікації та співпраці у складі колективу (ЗК – 11);
  - здатність до використання сучасних інформаційних та комунікаційних технологій (ЗК – 12).
3. *Фахові компетентності (ФК):*
- здатність виявляти та досліджувати історичні й археологічні джерела різних видів, аналізувати наукові тексти, узагальнювати інформацію (ФК – 1);
  - здатність презентувати та обговорювати результати досліджень і професійної діяльності у сфері історії та археології (ФК – 3);
  - здатність виявляти специфіку в підходах до вирішення проблем в галузі історії та археології представників різних наукових напрямів та шкіл, критично осмислювати новітні досягнення історичної науки (ФК – 4);
  - здатність розробляти і реалізовувати наукові та прикладні проєкти у сфері історії, археології та/або дотичні до них міждисциплінарні проєкти (ФК – 5);
  - здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах фахової перед вищою та вищою освіти, наукових установах (ФК – 7);
  - здатність працювати в міжнародному контексті і реалізовувати спільні проєкти у сфері історії та/або археології з європейськими та євроатлантичними інституціями (ФК – 8);
  - здатність використовувати сучасні цифрові інструменти і технології для проведення досліджень та професійної діяльності у сфері історії та археології (ФК – 9);
  - усвідомлення принципів академічної доброчесності та норм професійної етики (ФК – 10);
  - здатність розуміти глибину предметної області та компетентностей професії історика та археолога (ФК – 11);
  - здатність застосовувати принципи і методи педагогіки та психології в навчально-виховному процесі у вищих навчальних закладах та в системі післядипломної освіти (ФК – 12);
  - здатність постійно займатися професійною самоосвітою та самовихованням (ФК – 13).

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «Актуальні проблеми середньовічної історії» є опанування таких навчальних дисциплін освітньої програми: «Центральноєвропейські студії: історія, археологія, етнологія» (Бакалавр): «Основи історичної географії та демографії» (ОК 14); «Всесвітня історія (доба середньовіччя)» (ОК 20); «Історія ЦЄ (доба середньовіччя)» (ОК 22); «Історія України (доба середньовіччя)» (ОК 23); «Станово-представницькі монархії» (ОК 23); «Культура ЦЄ (доба середньовіччя)» (ОК 25).

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Історія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Здійснювати рецензування, коментування, анотації наукових, науково-популярних, освітніх та публіцистичних текстів, які стосуються питань історії та археології.	ПРН – 2
Застосовувати у професійній діяльності у сфері історії та археології сучасні цифрові інструменти і технології для пошуку, збереження і оброблення інформації, у тому числі для виконання наукових досліджень і реалізації освітніх та інноваційних	ПРН – 4

технологій.	
Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію з питань історії та/або археології до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються.	ПРН – 7
Здійснювати викладацьку діяльність у закладах вищої освіти на основі освітніх технологій, а також принципів і практик європейських країн.	ПРН – 9

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Актуальні проблеми середньовічної історії»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Набуття навиків наукового дослідження; вміти рецензувати, коментувати наукові, науково-популярні, освітні та публіцистичні тексти з актуальних проблем Середньовічної історії.	ПРН – 2
Оволодіти навичками самостійної роботи з історичними джерелами і науковою літературою, пошуком необхідної інформації через мережу «Інтернет» для використання на семінарських заняттях, при написанні рефератів, курсових і дипломних робіт магістра. Вміти користуватися інформаційними та комунікаційними технологіями, здійснювати пошук та аналіз інформації з різних джерел. Набуття навичків роботи з фаховим комп'ютерним забезпеченням.	ПРН – 4
Здатність зрозуміло доносити власні знання; демонструвати змістовні думки, обґрунтовані положення з актуальних проблем Середньовічної історії; робити висновки. Набуття навиків готувати виступи на проблематику, що стосується предмету дисципліни; представляти результати своєї діяльності у вигляді письмових і усних відповідей. Інтерпретувати інформацію з різноманітних джерел (архівні документи, усні свідчення, періодика, наукові праці тощо);	ПРН – 7
Використовувати понятійний і термінологічний апарат предмету в процесі теоретичної і практичної діяльності після закінчення навчального закладу; застосовувати в дослідницькій і аналітичній роботі; викладанні історії у навчальних закладах.	ПРН – 9

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- стандартизовані тести;
- реферати, есе;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Методи контролю

Концепція організації навчального процесу в Ужгородському національному університеті розроблена на основі «Тимчасового положення МОН України про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців».

Оцінювання якості знань студентів, в умовах організації навчального процесу за кредитно-модульною системою здійснюється шляхом поточного, модульного (проміжного), підсумкового (семестрового) контролю.

Поточний контроль

Поточний контроль – це оцінювання знань студента під час семінарських занять, самостійної роботи та активності студента на занятті.

Поточний контроль рівня засвоєння навчального матеріалу дисципліни оцінюється за п'ятибальною шкалою. У кінці семестру виводиться середнє арифметичне усіх одержаних оцінок за відповіді та модуль. Одержаний результат переводиться у бали.

Якщо студент жодного разу не відповідає на семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль 0 балів.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- виступ з основного питання (1-5 балів).
- усна наукова доповідь (1-5 балів).
- доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ (1-5 балів).
- участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття (1-5 балів).
- аналіз джерельної і монографічної літератури (1-5 балів).
- письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи тощо) (1-10 балів).

Критеріями оцінки при усних відповідях виступають: повнота розкриття питання; логіка викладення, культура мови; впевненість, використання основної та додаткової літератури (монографій, навчальних посібників, збірників документів, журналів, інших періодичних видань тощо), аналітичні міркування, вміння робити порівняння, висновки.

Предметом самостійної роботи студентів є опрацювання ними як окремих тем програми курсу в цілому, так і деяких розділів тем у вигляді реферату. Самостійна робота студентів оцінюється в діапазоні від 0 до 20 балів у кожному із змістових модулів.

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи академічної групи. Позитивна оцінка поточної успішності студента за відсутності пропущених і невідпрацьованих семінарських занять, позитивні оцінки за модульні роботи є підставою допуску до підсумкової форми контролю – іспиту.

Модульний (проміжний) контроль

Модульний контроль (МК) проводиться два рази за семестр, відповідно до графіка навчального процесу.

Контрольні заходи модульного контролю з навчальної дисципліни проводяться під час семінарських занять в академічній групі відповідно до розкладу занять.

Контрольні заходи модульного контролю проводяться у комбінованій формі: у вигляді тестування та письмових контрольних робіт. Вид контрольного заходу та методика урахування складових модульного контролю при визначенні оцінки за МК розробляється викладачам і затверджується кафедрою.

До контрольного заходу відповідного модульного контролю студент допускається незалежно від результатів поточного контролю. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити індивідуальні завдання, реферати, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

Студент, який з поважної причини не зміг з'явитися на модульний контроль за дозволом декана може скласти пропущений модульний контроль з предмету.

Підсумковий (семестровий) контроль

Система не передбачає обов'язкового семестрового екзамену для всіх студентів. Протягом навчального семестру студенти складають два модульні контролю під час тижнів, вільних від аудиторних занять, їх знання оцінюються у 100-бальній шкалі.

Студенти, які за результатами модульних контролів здобули з навчальної дисципліни не менше від встановленої мінімальної кількості балів, атестуються із виставленням їм державної семестрової оцінки («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») відповідно до шкали переведення. Студенти, які атестовані з оцінкою «незадовільно» зобов'язані скласти семестрові екзамени. Семестрові екзамени можуть також складати студенти, які бажають покращити оцінку, отриману за результатами модульних контролів. Оцінювання знань на екзаменах здійснюється у 100-бальній шкалі.

Розподіл балів, які отримують студенти

Згідно «Тимчасового положення УжНУ про оцінювання успішності студентів відповідно до вимог кредитно-модульної системи» від 15 лютого 2007 р. оцінювання здійснюється за наступною шкалою.

Змістові модулі з дисципліни «Актуальні проблеми Середньовічної історії» оцінюються наступним чином:

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
10	10	10	10	10		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
10	10	10	10	10		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	4	20	4	20
Реферат	1	30	1	30
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом	6	100	6	100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

При оцінюванні модульної контрольної роботи враховується обсяг і правильність виконаних завдань:

- а) оцінка «відмінно» ставиться за правильне виконання всіх завдань;
  - б) оцінка «добре» ставиться за виконання 75 % усіх завдань;
  - в) оцінка «задовільно» ставиться, якщо правильно виконано більше 50% запропонованих завдань;
  - г) оцінка «незадовільно» ставиться, якщо завдань виконано менше від 50 %.
- Неявка на модульну контрольну роботу – 0 балів.

Ці оцінки трансформуються в рейтингові бали у такий спосіб:

“5” – 50 балів;

“4” – 40 балів;

“3” – 30 балів;

“2” – 20 балів.

Неявка на МКР – 0 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Три теоретичні питання. Виконання завдання потребує повної аналітичної і змістовної відповіді, кожне питання оцінюється від 0 до 33-34 балів.

33-34 балів отримують студенти, які повно та ґрунтовно розкрили теоретичне питання, використавши при цьому не лише обов'язкову, а й додаткову літературу. 23-32 отримують студенти, які в цілому розкрили теоретичне питання, однак не повно і допустивши деякі неточності. При цьому не використав на достатньому рівні обов'язкову літературу. 22-31 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, розкривши його лише частково і допустивши при цьому окремі помилки, котрі не впливають на загальне розуміння питання. 21-12 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, недостатньо або поверхово розкривши більшість його окремих положень і допустивши при цьому окремі помилки, які частково вплинули на загальне розуміння проблеми. 0-11 балів отримують студенти, які частково та поверхово розкрили лише окремі положення питання і допустили при цьому певні суттєві помилки, котрі значно вплинули на загальне розуміння питання.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

Тема 1. Вступ до курсу «Актуальні проблеми Середньовічної історії» (2 год.)

1. Поняття «актуальні проблеми», об'єкт та предмет курсу.
2. Мета і завдання курсу.
3. Основні джерела з історії Середньовіччя.
4. Загальний огляд історіографії.

Тема 2. Проблеми періодизації історії Середніх віків (4 год.)

1. Характеристика термінів: «середні віки», «темні віки».
2. Хронологічні межі Середньовіччя.
3. Географічні межі Середньовіччя.
4. Періодизації Середньовічних цивілізацій:
  - а) періодизація Європейської цивілізації;
  - б) періодизація Середньовічного Сходу;
  - в) періодизація Візантійської цивілізації.
5. Значення Середньовіччя.

Тема 3. Проблема Середньовічних цивілізацій «Захід–Схід» (4 год.)

1. Характеристика понять: «цивілізація», «Західна цивілізація», «Східна цивілізація»
2. Порівняльний аналіз цивілізацій «Захід-Схід».
3. Проблема Візантійської цивілізації – Захід чи Схід?
4. Імперська ідея в добу Середньовіччя.
5. Торгово-політичні полюси Середньовіччя.

Тема 4. Середньовічне європейське суспільство (4 год.)

1. Ієрархічність і корпоративізм західноєвропейського суспільства.
2. Стани середньовічного суспільства.
3. Релігія – структуроутворюючий компонент Західноєвропейської середньовічної цивілізації.
4. Основні досягнення Західноєвропейської середньовічної цивілізації.

Тема 5. Проблема ролі і місця людини в добу Середньовіччя (4 год.)

1. Поняття людської особистості в період раннього Середньовіччя.
2. Проблема людини періоду Ренесанс.
3. Нові погляди на постать людини за часів Середньовіччя.
4. Проблема морального розвитку людини в добу Середньовіччя.

Тема 6. Еволюція держави країн Середньовічних цивілізацій (4 год.)

1. Основні риси феодалізму.
2. Розвиток феодалізму в Візантійській імперії.
3. Особливості держави у франків й англосаксів.
4. Проблема східного феодалізму.
5. Розвиток влади в мусульманських держав.
6. Сеньйоріальна (ленна) монархія.
7. Міські республіки Італії.

Тема 7. Формування і функціонування станово-представницьких монархій в добу Середньовіччя (4 год.)

1. Загальна характеристика станово-представницьких монархій країн Європи.
2. Характеристика структури станово-представницьких органів влади у країнах Європи.
3. Зміни станового суспільства в період існування станово-монархічних форм державного управління
4. Становлення станової монархії в Іспанії.
5. Виникнення станової монархії в Англії.
6. Формування станово-представницької монархії у Франції.
7. Політичний розвиток Німеччини та становлення станово-представницької монархії.
8. Розвиток та функціонування станово-представницької монархії в країнах Центрально-Східної Європи:
  - а) виникнення станової монархії в Угорському королівстві.
  - б) формування станово-представницької монархії у Польському королівстві.

в) виникнення і розвиток станово-представницької монархії у Чеському королівстві.

Тема 8. Становлення і розвиток університетів Середньовічної Європи (4 год.)

1. Передумови виникнення університетів Європи.
2. Система навчання в Болонському університеті.
3. Становлення і розвиток Сорбонського університету.
4. Становлення Оксфордського університету в середні віки.
5. Роль Кембриджського університету як загальнокультурного освітнього центру.
6. Карлів університет – один з найпрестижніших та найстаріших університетів світу.
7. Історія виникнення та становлення Ягеллонського університету.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Усього	Кількість годин					
		Денна форма навчання			Заочна форма навчання		
		у тому числі					
		Лекції	Семинарські	Самостійна робота	Лекції	Семинарські	Самостійна робота
1-й семестр							
Модуль 1							
Порівняльний аналіз Середньовічних цивілізацій: періодизація, суспільство, міста							
Тема 1. Вступ до курсу «Актуальні проблеми Середньовічної історії».	12	2	-	4	1	-	5
Тема 2. Проблеми періодизації історії Середніх віків.	27	4	4	8	1	-	10
Тема 3. Проблема Середньовічних цивілізацій «Захід–Схід».	24	4	-	8	2	-	10
Тема 4. Середньовічне європейське суспільство.	29	4	4	8	1	2	10
Тема 5. Проблема ролі і місця людини в добу Середньовіччя.	23	4	-	8	1	-	10
Модульна контрольна робота	2	2	-	-	-	-	-
Разом за модуль	117	20	8	36	6	2	45
Модуль 2							
Еволюція держави, права та освіти країн Середньовічних цивілізацій							
Тема 6. Еволюція держави країн Середньовічних цивілізацій.	26	4	2	8	1	-	10
Тема 7. Формування і функціонування станово-представницьких монархій в добу Середньовіччя.	23	4	-	8	1	-	10
Тема 8. Становлення і розвиток університетів Середньовічної Європи.	22	2	-	8	1	-	11
Тема 9. Література та образотворче мистецтво Середньовіччя.	27	-	4	6	-	2	15
Тема 10. Актуальні питання періоду Ренесансу.	23	-	2	6	1	-	15
Модульна контрольна робота	2	2	-	-	-	-	-
Разом за модуль	123	12	8	36	4	2	61
Разом за семестр	240	32	16	72	10	4	106

6.3. Теми практичних (семінарських) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма навч.	заочн. форма навч.
1.	Школа анналів: історія та сучасність	4	-
2.	Актуальні проблеми розвитку правових відносин країн Середньовічних цивілізацій	4	-
3.	Актуальні питання повсякденного життя європейського Середньовіччя (V-XV ст.)	2	2
4.	Література та образотворче мистецтво Середньовіччя	4	2
5.	Актуальні питання періоду Ренесансу	2	-
	Разом	16	4

6.4. Самостійна робота

Самостійна робота студента здійснюється за напрямками:

- організаційно-методична робота в бібліотеці;
- опрацювання джерел та літератури;
- конспектування літератури згідно з тематичним планом лекцій;
- опрацювання лекційного матеріалу;
- написання рефератів;
- перегляд і рецензування художніх і документальних фільмів;
- підготовка виступів на семінарах, конференціях тощо;
- підготовка до іспиту з навчального курсу.

Частина самостійної роботи студентів (50%) з курсу «Актуальні проблеми середньовічної історії» здійснюється у вигляді опрацювання матеріалу із запропонованих тем.

Форма контролю: усне опитування. Загальна кількість балів, яку можна отримати за складання самостійної роботи – 30 балів.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
	Модуль 1		
1	Основні риси державної влади Арабського халіфату.	15	20
2	Форми і механізм державної влади Турецького султанату.	15	20
3	Модуль 2		
	Сеньйоріальна монархія у Франції.	15	25
4	Сеньйоріальна монархія у Англії.	15	25
5	Сеньйоріальна монархія у Німеччині.	12	16
	Разом	72	106

6.5 Індивідуальні завдання

Не передбачені за навчальним планом.

6.6. Перелік питань для підсумкового контролю

1. Поняття «актуальні проблеми», об'єкт та предмет курсу.
2. Мета і завдання курсу.
3. Становлення школи анналів.
4. Основні джерела з історії Середньовіччя.

5. Характеристика термінів: «середні віки», «темні віки».
6. Хронологічні межі Середньовіччя.
7. Географічні межі Середньовіччя.
8. Періодизація Європейської цивілізації.
9. Періодизація Середньовічного Сходу.
10. Періодизація Візантійської цивілізації.
11. Характеристика поняття: «цивілізація», «Західна цивілізація», «Східна цивілізація».
12. Порівняльний аналіз цивілізацій «Захід-Схід».
13. Проблема Візантійської цивілізації – Захід чи Схід?
14. Імперська ідея в добу Середньовіччя.
15. Торгово-політичні полюси Середньовіччя.
16. Ієрархічність і корпоративізм західноєвропейського суспільства.
17. Стани середньовічного суспільства.
18. Релігія – структуроутворюючий компонент Західноєвропейської середньовічної цивілізації.
19. Основні досягнення Західноєвропейської середньовічної цивілізації.
20. Поняття людської особистості в період раннього Середньовіччя.
21. Проблема людини періоду Ренесансу.
22. Нові погляди на постать людини за часів Середньовіччя.
23. Проблема морального розвитку людини в добу Середньовіччя
24. Розвиток права у Візантії та його вплив на інші держави (Болгарія, Сербія, Київська Русь).
25. Особливості права у франків й англосаксів.
26. Основні риси права континентальної Європи (XI–XV).
27. Основні риси феодального права Англії.
28. Основні риси мусульманського права.
29. Китайське середньовічне право.
30. Японське середньовічне право.
31. Основні риси феодалізму.
32. Основні риси східного феодалізму.
33. Сеньйоріальна (ленна) монархія.
34. Міські республіки Італії.
35. Населення та демографічні процеси у Середньовічній Європі.
36. Міста Середньовічної Європи.
37. Житло європейця у середні віки.
38. Їжа, одяг, менталітет та інші аспекти повсякденності у Середньовіччя.
39. Картина світу Середньовіччя (уявлення про світ, Бога, людину, часово-просторові структури).
40. Система освіти і мистецтва.
41. Середньовічний символізм.
42. Класифікація середньовічної літератури.
43. Періодизація середньовічної літератури (характеристика періодів).
44. Специфіка і класифікація періоду Ренесансу.
45. Загальна характеристика періоду Ренесансу.
46. Гуманізм – ідеологія Ренесансу.
47. Вплив та значення Ренесансу на розвиток Середньовічної цивілізації.
48. Загальна характеристика станово-представницьких монархій країн Європи.
49. Характеристика структури станово-представницьких органів влади у країнах Європи.
50. Зміни станового суспільства в період формування станової монархії в країнах Європи.
51. Становлення станової монархії в державних утвореннях Піренейського півострова.
52. Виникнення станової монархії в Англії.

53. Формування станово-представницької монархії у Франції.
54. Політичний розвиток Німеччини та становлення станово-представницької монархії.
55. Виникнення станової монархії в Угорському королівстві.
56. Формування станово-представницької монархії у Польському королівстві.
57. Виникнення і розвиток станово-представницької монархії у Чеському королівстві.
58. Передумови виникнення університетів Європи.
59. Система навчання в Болонському університеті.
60. Становлення і розвиток Сорбонського університету.
61. Становлення Оксфордського університету в середні віки.
62. Роль Кембриджського університету як загальнокультурного освітнього центру.
63. Карлів університет – один з найпрестижніших та найстаріших університетів світу.
64. Становлення Ягеллонського університету.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

З метою підвищення якості засвоєння матеріалу при проведенні занять використовуються різноманітні демонстраційні матеріали: ілюстрації, портрети, картографічний матеріал.

Проведення занять передбачає стандартно обладнані навчальні аудиторії та використання технічних засобів: ноутбук, інтерактивна дошка чи проєктор.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

I. Джерела

1. Історія західноєвропейського Середньовіччя: Хрестоматія / Упоряд. М.О. Рудь. – К.: Либідь, 2005.
2. Рубель В. А. Історія середньовічного Сходу: Тематична хрестоматія / В.А. Рубель. – К.: Либідь, 2011.
3. Хрестоматія з історії західних та південних слов'ян (Давня доба, Середньовіччя) / упоряд. В.І.Яровий, С.М.Мотрук, В.П.Шумило та ін.; за ред. В.І.Ярового. – К.: Либідь, 2011. – С.221–241.
4. Шевченко О.О. Історія держави та права зарубіжних країн // Хрестоматія. – К.: Вентурі 1995.

II. Література

5. Ададуrow В. Історія Франції. Королівська держава та створення нації (від початків до кінця XVIII століття). – Львів: Вид-во УКУ, 2002.
6. Алешкевич Я. А. Абсолютизм - як форма правління перехідного періоду (XVI – XVIII ст.) // Науковий вісник УжДУ. Серія Історія. – Ужгород : «Говерла», 1998. - № 2. – 144-148.
7. <https://drive.google.com/file/d/0B6ghWPIPt-eDTzVvbldjRWNTWkE/view>
8. Андрусяк Я. Я. Формування станово-представницької монархії у Чеському королівстві за правління династії Ягеллонів (1471-1526 pp.) [Текст] : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.02 / Андрусяк Ярослав Ярославович ; Держ. ВНЗ "Ужгород. нац. ун-т". – Ужгород, 2016. – 270 с. <http://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/9174>
9. Бостан Л.М., Бостан С.К. Історія держави і права зарубіжних країн. (Держава і право епохи станово-кастового суспільства). – Запоріжжя : ЗЮІ МВС України, 2000.
10. Вандич П. Ціна свободи. Історія Центрально-Східної Європи від Середньовіччя до сьогодення / П. Вандич. – К. : Критика, 2004.
11. Історія західних і південних слов'ян (з давніх часів до XX ст.) / За ред. проф. В.І. Ярового та ін. – К. : Либідь, 2003.
12. Історія Центрально-Східної Європи. Посібник для студентів історичних і гуманітарних факультетів університетів / За ред. Л. Зашкільняка. – Львів : Львівський національний університет імені Івана Франка, 2001.

13. Історія університетської освіти. Виникнення, становлення, розвиток // Студентський історико-педагогічний альманах. – Житомир, 2013. – Вип. 2.
14. Керецман Н. Середньовічна церква в іменах, термінах і назвах : Глосарій / Надія Керецман. – Ужгород : «Говерла», 2015. – 302 с.
15. Крижановська О.О. Крижанівський О.П. Історія Середніх віків. Вступ до історії західноєвропейського середньовіччя.: Курс лекцій. Навч. посібник / Оксана Олегівна Крижановська, Олег Прокопович Крижановський / К. : Либідь, 2006. – 368 с.
16. Матвієнко Л. Культурологія: навч. посібник / Київський національний торговельно-економічний ун-т. - К.: КНТЕУ, 2007.
17. Рубель В. А. Історія середньовічного Сходу: Підручник / Вадим Анатолійович Рубель. – К. : Либідь, 2002.

III. Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

Ужгородський національний університет

1. Сайт Ужгородського національного університету - <https://www.uzhnu.edu.ua>
2. Сторінка факультету історії і міжнародних відносин
<http://www.lib.uzhnu.edu.ua/node/50/show>
3. Інфо-центр факультету (розклади, зміни, оголошення) -
<https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/124>
4. Відділ онлайн послуг Наукової бібліотеки УжНУ - <http://www.lib.uzhnu.edu.ua>
5. Послуга тематичний підбір літератури - <http://www.lib.uzhnu.edu.ua/node/50/show>
6. Науковий вісник УжНУ: серія Історія - <http://visnyk-ist.uzhnu.edu.ua/index>
7. Сайт електронного навчання - <https://e-learn.uzhnu.edu.ua/login/index.php>

Бібліотеки та музеї

8. Сайт Наукової бібліотеки УжНУ - <http://www.lib.uzhnu.edu.ua>
9. Закарпатська обласна наукова бібліотека - <http://www.biblioteka.uz.ua>
10. Бібліотеки України - <http://www.biblioteka.uz.ua/chapter/www/>
11. Сайт Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського – <http://www.nbuv.gov.ua>.
12. Музеї світу в Інтернеті - <http://www.hist.msu.ru/ER/museum.htm>
13. Освіта-UA (освітній портал) – <http://osvita-ua.net/>

Інтернет сайти (книги, статті й т.п.)

14. Вікіпедія – електронна енциклопедія (українською мовою) – <http://uk.wikipedia.org/>
15. Електронні книги - <https://www.twirpx.com>
16. Книги google - <https://books.google.com.ua>
17. Google Акаемія - <https://scholar.google.com.ua/schhp?hl=uk>
18. Читиво електронна бібліотека - <https://chtyvo.org.ua>

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)